

УДК 330.15:338.432

В.І. Пілявський,

Н.В. Рунчева

ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КОРПОРАТИВНИХ АГРОФОРМУВАНЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Анотація. У статті виявлені конкурентні переваги та проблеми формування та використання виробничо-ресурсного потенціалу аграрних підприємств. Визначені показники та індикатори їх оцінки для цілей здійснення системного корпоративного управління. Розроблена система управління підвищенням ефективності ресурсокористування з обґрунтуванням етапів прийняття управлінських рішень. Обґрунтовані можливі результати та ефекти розвитку агрокорпорацій для галузей сільського господарства та сільських територій загалом.

Ключові слова: галузі сільського господарства, корпоративні аграрні підприємства, виробничо-ресурсний потенціал, системне управління, контроль, моніторинг, відтворення, сталий розвиток, удосконалення.

Summary. The article reveals the competitive advantages and problems of formation and use of production and resource potential of agricultural enterprises. Identified indicators and their assessment for the purposes of the implementation of the system of corporate governance. Control system was developed to improve the efficiency of resource with the study of the stages of managerial decision-making. Justified by the possible results and effects of development agrocorporate for agriculture and rural areas in General.

Key words: agriculture, corporate farming enterprises, production and resource potential, system management, control, monitoring, playback, sustainable development, improvement.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку аграрного ринку, що характеризується значною динамікою попиту, невизначеністю розвитку у глобальному вимірі, нестабільністю пропозиції продовольства через кліматичні, виробничо-економічні та соціально-політичні чинники одним з першочергових завдань корпоративного керівництва стає формування та оцінка поточних і перспективних можливостей аграрних підприємств. Тобто йдеться про оцінку їх потенціалу, збалансування можливостей корпоративних формувань з потенціалом зовнішнього середовища для досягнення визначених цілей та з метою функціонування в умовах конкуренції.

Традиційно конкурентоспроможність аграрних підприємств корпоративного типу забезпечується, переважно, нарощуванням наявних ресурсів, осо-

бливо земельних та фінансових, впровадженням нових технологій, інноваційних трансформацій, маркетингових стратегій поведінки на ринку. Ринкове середовище висуває жорсткі вимоги щодо підвищення ефективності використання наявних ресурсів та напрямів розбудови і зміцнення виробничо-ресурсного потенціалу, зниження затрат на виробництво та підвищення якості продукції. Тому важливе значення має також впровадження стратегії інноваційного розвитку в моделях корпоративного управління.

Для ефективного сталого функціонування і забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності корпоративних аграрних підприємств необхідно якісно розвивати матеріально-технічні, структурно-функціональні, соціально-трудові та інші елементи їх виробничо-економічного потен-

© В.І. Пілявський, Н.В. Рунчева, 2016

Бібліографія ДСТУ:

Пілявський В.І. Використання виробничо-ресурсного потенціалу корпоративних агроформувань у забезпеченні сталого розвитку галузей сільського господарства та сільських територій / В.І. Пілявський, Н.В. Рунчева // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2016. — №4 (36). — С. 28-32.

References (APA):

Piliavskiy, V., Runcheva, N. (2016). Vykorystannia vyrobnycho-resursnoho potentsialu korporatyvnykh ahroformuvan u zabezpechenni staloho rozvytku haluzei silskoho hospodarstva ta silskykh terytorii [use production and resource potential of corporate agricultural enterprises in the sustainable development of agriculture and rural areas]. Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu, 4(36), 28-32 (in Ukr.)

ціалу. Тобто, потенціал корпоративного аграрного підприємства має перебувати у динамічній рівновазі з зовнішнім середовищем, яке постійно змінюється. Реалізація цього завдання вимагає відповідних змін потенціалу. Мова йде про постійне відтворення основних фондів, використання нових технологій та інших інновацій; зміни виробничих потужностей, якісних характеристик персоналу й трудових ресурсів; модернізацію інформаційної системи управління, бізнес-процесів та інших чинників ефективної адаптації агропідприємств до вимог зовнішнього оточення. Вони повинні набути такого рівня розвитку, яке дасть можливість досягти максимальної економічної ефективності у сформованих умовах зовнішнього середовища. Тому оцінка чинників, що впливають на ефективність використання виробничо-ресурсного потенціалу корпоративних аграрних підприємств, їх виробничих підрозділів, є актуальною в сучасних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нині проблема ефективного використання виробничо-ресурсного потенціалу на рівні агросфери широко висвітлюється в економічній літературі. Ресурси завжди були в полі зору науковців, спеціалістів і практиків та знайшли належне відображення в наукових працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, серед основних Андрійчук В.Г., Більський В.Г., Бугуцький О.А., Гайдуцький П.І., Крисальний О.В., Мармуль Л.О., Месель-Веселяк В.Я., Нелеп В.Н., Олійник В.М., Онищенко О.М., Пасхавер Б.Й., Підлісецький Г.М., Саблук П.Т. та інші. Проте проблеми, конкурентні переваги та перспективи використання виробничих ресурсів на рівні великих агрокорпорацій, агрохолдингів та інших корпоративних утворень потребують подальших розробок.

Метою статті є виявлення проблем та конкурентних переваг використання виробничо-ресурсного потенціалу корпоративних аграрних підприємств, визначення та оцінка їх впливу на агробізнес і обґрунтування на цій основі системного корпоративного управління та етапів прийняття управлінських рішень для підвищення ефективності й раціоналізації ресурсокористування у галузі сільського господарства загалом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробничо-ресурсний потенціал корпоративного аграрного підприємства як суб'єкта господарювання розуміється як сукупність взаємопов'язаних ресурсів, які використовуються для виробництва сільськогосподарської та/або продовольчої продукції, а також спроможність працівників використовувати їх з метою отримання максимального прибутку. Він є багатокомпонентним, складноструктурованим та складноорганізованим. Як правило, величина цього потенціалу визначається обсягом окремих видів ресурсів (земельних, матеріальних, трудових, нематеріальних та фінансових), які перебувають у розпорядженні підприємства. На наш погляд, виробничо-ресурсний потенціал корпоративного агроформування – це можливості підприємства щодо використання наявних ресурсів, які не лише використовуються, але є у зовнішньому середовищі, а

також тих, які можуть з'явитись у майбутньому для максимального задоволення потреб споживачів та отримання прибутку.

Виробничо-ресурсний потенціал необхідно розглядати як економічну основу, реальну конкурентну перевагу розвитку корпоративних сільськогосподарських підприємств. Він характеризується системою показників, які відображають не тільки наявні ресурси, а й їх резерви, які можуть бути використані за певних умов діяльності. Ефективність корпоративного управління виробничо-ресурсним потенціалом аграрних підприємств досягається за умов раціонального його використання для отримання повного кінцевого результату у вигляді виробництва продукції високої якості.

Управління виробничо-ресурсним потенціалом відносять до складних завдань з огляду на різну природу відтворення його компонентів. При цьому зрозуміти сутність складних явищ і одержати про них достовірні відомості можна тільки завдяки багаторазовому спостереженню за станом та динамікою, ринковою поведінкою досліджуваного об'єкта та суб'єкта господарювання. Важливо не просто одержати достовірні матеріали про управлінський процес й інші бізнес-процеси, а й оцінити якісну їх сторону та виробити напрями й заходи з удосконалення. Отже, важливою передумовою забезпечення ефективного та конкурентоспроможного розвитку корпоративних аграрних підприємств є підвищення ефективності управління їх виробничо-ресурсним потенціалом.

Підвищення ефективності корпоративного управління виробничо-ресурсним потенціалом, забезпечення його раціонального використання значною мірою пов'язане з проведенням якісних змін у складі ресурсів та з підвищенням ефективності їх використанні. Завдання підвищення ефективності управління виробничо-ресурсним потенціалом підприємств полягає, насамперед, у вдосконаленні використання на інноваційній основі, у підвищенні його комплексності, яка проявляється у врахуванні тісного взаємозв'язку його складників, в організації моніторингу та контролю за станом ресурсів, особливо природних. Ресурсам повинен бути притаманний відповідний спектр функціональних характеристик або індикаторів, на основі врахування яких має забезпечуватись компенсація їх дефіцитних властивостей.

Процес розвитку виробничо-ресурсного потенціалу великих аграрних корпорацій вимагає постійного моніторингу, збору та аналізу інформації про вплив чинників зовнішнього середовища, які можна поділити на чотири групи: економічні, соціальні, політико-правові, науково-технічні. Слід відмітити, що чинники зовнішнього середовища здійснюють, переважно, негативний обмежувальний вплив на розвиток потенціалу. Тому корпоративне підприємство агросфери повинне формувати такий господарський механізм, який дозволив би швидко адаптуватися до цих змін.

Необхідно виділити наступні чинники, які найбільш суттєво впливають на формування виробни-

чо-ресурсного потенціалу корпоративних аграрних підприємств: організаційно-економічні; матеріально-технічні; чинники соціального розвитку; вимоги екологізації; кооперація, спеціалізація, диверсифікація виробництва. Слід зазначити, що виробничо-ресурсний потенціал передбачає сукупність запасів і пов'язаний, насамперед, із характеристикою джерел ресурсів. Джерелами виробничо-ресурсного потенціалу є ресурси в розпорядженні підприємства – трудові, інформаційні, фінансово-економічні, матеріальні, природні.

Основу виробничо-ресурсного потенціалу становлять його складники як фактори виробництва. Засоби та предмети праці утворюють матеріальні ресурси, які приводяться в рух трудовими ресурсами. Саме тому до складу виробничо-ресурсного потенціалу аграрних підприємств включені трудові, матеріально-технічні, інформаційні, фінансові та природні ресурси. Виробничо-ресурсний потенціал аграрних корпорацій характеризується великою концентрацією системи взаємопов'язаних ресурсів та їх мобілізацією, досягненням конкурентних переваг на основі системного та послідовного впровадження інновацій. Він бере участь у створенні сільськогосподарської продукції, яка є основним результатом виробничої діяльності, а її реалізація забезпечує прибуток як кінцеву мету підприємства. Продукція також обумовлює потенціал, оскільки забезпечує відтворення аграрного виробництва.

Оновлення продукції та технології її отримання залежить від інноваційних перетворень на корпоративному підприємстві. Впровадження нової продукції означає приріст обсягів виробництва, економію від зниження собівартості, зростання чистого прибутку. Чим вище науковий і технологічний рівень виробничо-ресурсного потенціалу і ступінь його використання, тим потужнішою є матеріально-технічна база корпоративного аграрного підприємства, більше можливостей для впровадження інновацій, вдосконалення та збільшення масштабів діяльності.

Економічна ефективність використання виробничо-ресурсного потенціалу корпоративних аграрних формувань залежить від багатьох чинників, особливо від рівня їхньої ресурсозабезпеченості. Розвиток сільського господарства на основі концепції концентрації виробничих ресурсів зумовлює збільшення виробництва продукції та підвищення його ефективності. При підвищенні ресурсозабезпеченості та масштабів сільськогосподарських суб'єктів господарювання порівняно високими темпами зростають обсяги виробництва валової продукції.

В свій час реформаторські перетворення в сільському господарстві не дали очікуваної соціально-економічної віддачі. Аграрні підприємства, особливо малі та середні, знаходяться у важкому фінансовому становищі, руйнується виробничо-ресурсний потенціал галузі. Вони спричинили певні позитивні зміни в організації сільськогосподарського виробництва у напрямі його багатоукладності, урізноманітнення форм, розвитку підприємницької ініціативи. Було змінено майновий статус, статус власності та володіння й використання усіх складових виробничо-ре-

сурсного потенціалу, проте очікуваних результатів ресурсовіддачі та ресурсозбереження це не забезпечило.

Нові агроформування різних організаційно-правових форм, серед яких домінують приватні підприємства, були утворені на базі колективних агроформувань та в результаті оренди. Орендарі часто не усвідомлюють своєї відповідальності за результати господарювання, економлять на якісних меліоративних заходах, ресурсощадних агротехнологіях. Тому необхідний постійний моніторинг та контроль за досягненням результативного функціонування агроформувань, який залежить від раціональності формування, відтворення та ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу.

Для оцінки ефективності виробництва в цілому, насамперед, ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу, необхідно проаналізувати сучасний стан, структуру та забезпеченість аграрних підприємств за величиною всіма видами ресурсів. Такий аналіз дозволяє побачити структуру процесів ресурсокористування, аграрного виробництва та відтворення загалом, диверсифікувати їх як економічне явище на окремі складові частини і отримати за рахунок абстрагування найбільш детальне уявлення про динаміку, проблеми, тенденції зміни складників тощо.

Для дослідження економічної, екологічної, соціальної ефективності ресурсокористування та виробництва необхідно керуватись відповідними критеріями, методиками оцінки, економічними показниками. Відповідно до цього, важливим елементом дослідження ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу корпоративних аграрних підприємств є вибір головної ознаки (критерію) оцінки ефективності, яка розкриває її сутність. Зміст критерію ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу впливає з необхідності максимізації отримуваних результатів та/або мінімізації виробничих затрат, економії виробничих ресурсів, виходячи із ринкових позицій, наявних конкурентних переваг, стратегії розвитку аграрних підприємств корпоративного типу.

У сучасній економічній літературі не існує одностайної думки про методіку розрахунку сукупної, комплексної оцінки ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу. Її сучасна методологія передбачає розрахунок показників продуктивності праці, фондovіддачі та фондомісткості продукції. Ці показники є критеріями оцінки кожного виду ресурсу і виступають індикаторами ефективності сільськогосподарського виробництва.

Тому в залежності від показника, який прийнятий за результативний, вся сукупність тенденцій зміни ефективності різних факторів виробництва впливає на варіювання співвідношення результату виробництва до одного із видів ресурсів. Отже, ефективність виробництва оцінюється з точки зору використання кожного виду ресурсу. Тому необхідно розраховувати, за думкою економістів, інтегральний показник ефективності як співвідношення обсягу

виробництва до сукупної витрати кожного виду ресурсів.

Основним узагальнюючим показником, за рахунок якого оцінюють ефективність використання виробничо-ресурсного потенціалу, вважаються обсяги виробництва сільськогосподарської продукції та надання послуг. Він є основою для розрахунку інших показників результативності діяльності аграрних підприємств. Зокрема, це ресурсовіддача, яка вказує на отриманий обсяг виробництва у розрахунку на 1 грн. вкладених ресурсів та капіталовіддача (капіталомісткість), що показує вартість виробленої продукції у розрахунку на 1 грн вкладеного основного та оборотного капіталу.

В умовах постійних економічних змін, продовження реформ організації сільських територій для корпоративних аграрних підприємств, які є найбільш значимими з позицій впливу на їх розвиток слід звертати значну увагу на розширення та поглиблення досліджень в галузі управління виробничо-ресурсним потенціалом. Ефективне корпоративне управління виробничо-ресурсним потенціалом повинно являти собою гнучку систему, що буде змінюватись, пристосовуватись до нових ринкових умов, при цьому виробляти якісну продукцію та забезпечувати загальний стійкий розвиток сільськогосподарських підприємств.

Першочерговим етапом у побудові ефективного управління виробничо-ресурсним потенціалом є встановлення місії корпоративних суб'єктів господарювання. Ставиться глобальна мета діяльності підприємств, яка відображає його призначення, роль у суспільстві та забезпечення власних виробничо-економічних, екологічних та соціальних інтересів. Після встановлення місії необхідно встановити конкретні цілі діяльності. При цьому ефективне управління виробничо-ресурсним потенціалом повинно бути спрямоване на виконання не тільки основної місії підприємства, але і його часткових цілей, які виходять з місії.

Після аналізу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища господарювання як факторів ресурсокористування та виробництва, слід сформулювати стратегію розвитку корпоративного аграрного підприємства та ресурсокористування у її складі [6, с. 78]. Розробка стратегії характеризується як складний процес, в якому повинні брати участь керівники всіх рівнів управління. Формування такої стратегії передбачає орієнтацію на розвиток наявних можливостей та конкурентних переваг аграрного підприємства.

В основу формування стратегії повинна бути покладена концепція, яка враховувала б особливості діяльності корпоративного аграрного підприємства, етап циклу його життєвого розвитку, становище на ринку, стан зовнішнього середовища. Враховуючи сформовану стратегію розвитку діяльності, наступним етапом є формування структури та складу виробничо-ресурсного потенціалу. Це має на меті саме раціональне забезпечення підприємства ресурсами, їх структурування та побудову певних організаційних форм управління, що забезпечить стабільний розвиток й ефективне їх використання та відтворення.

Невід'ємною складовою ефективного управління виробничо-ресурсним потенціалом є проведення, як уже зазначалося, моніторингу процесу ресурсокористування. Це дасть можливість контролювати управління і вносити необхідні зміни, доповнення та вдосконалення. Оцінювання ефективності використання ресурсів є наступним етапом формування системи ефективного управління виробничо-ресурсним потенціалом. Така оцінка повинна містити певний набір показників та критеріїв для визначення пріоритетних заходів управління ресурсами. Це дасть можливість з'ясувати, як працює підприємство, чи досягаються поставлені цілі, як зміни та вдосконалення в процесі управління впливають на виробничо-ресурсний потенціал. Водночас, економічний ефект досягається за рахунок виробництва якісної продукції та отримання прибутків, екологічний – через безпечну продукцію та екологічне довкілля, соціальний – продуктивну зайнятість, продуктивність праці, доступне споживання продуктів харчування.

Управління ефективністю виробничо-ресурсного потенціалу необхідно розглядати як систему, яка повинна містити такі напрями, як якість управління та управління результатами. Якість управління передбачає, насамперед, культуру управління, ділову поведінку, імідж та репутацію, в межах яких корпоративне аграрне підприємство прагне досягти поставлених цілей. Даний напрям повинен охоплювати ефективну мотивацію та контроль при чіткому визначенні цілей і пріоритетів розвитку підприємства та однозначному поділі повноважень і відповідальності.

Управління результатами діяльності повинно містити сукупність систематичних процедур і підходів, що використовуються для їх оцінювання та зворотного впливу з метою покращення. При цьому прийняття рішень має відповідати загальним вимогам та принципам, що висуваються до будь-яких управлінських рішень. Вони повинні бути обґрунтованими, цілеспрямованими, кількісно та якісно визначеними, правомірними, оптимальними, своєчасними, комплексними та гнучкими. Тільки за умов дотримання цих принципів прийняті рішення будуть виконувати керуючу (сприяти досягненню поставлених цілей), координуючу (узгоджувати окремі дії, рішення, діяльність окремих фахівців та підрозділів) та мобілізуючу (активізація виконавців та ресурсів) функції.

Кінцевим етапом побудови системи ефективного управління виробничо-ресурсним потенціалом корпоративних аграрних підприємств є контроль. Контроль як важливий та необхідний етап повинен містити застосування системи спостереження (моніторингу) і перевірки відповідності використання ресурсів у процесі господарської діяльності встановленим стандартам та іншим нормативам, прийнятим планам, програмам і оперативним управлінським рішенням, а також виявлення допущених відхилень від прийнятих принципів організації та ведення господарства.

Розроблена система ефективного управління виробничо-ресурсним потенціалом корпоративних

агропідприємств дозволяє також визначити, які внутрішні його характеристики, ризики та обмеження ослаблюють результативність досягнення ефективності в процесі управління виробничо-ресурсним потенціалом. Ефективність досягається за рахунок деталізації послідовних дій, які здійснюються під час управління. Забезпечення внутрішньої системно-структурної рухливості та гнучкості організації господарювання є основою ефективного управління виробничо-ресурсним потенціалом корпоративних аграрних підприємств та досягнення його загально-го зростання.

Висновки. Концентрація виробничо-ресурсних можливостей, вибір правильного напрямку або/і диверсифікації спеціалізації корпоративних аграрних підприємств дозволяє максимальною мірою використати виробничо-ресурсний потенціал агросфери для реалізації соціально-економічних цілей виробництва сільськогосподарської продукції, продовольчої безпеки, розвитку сільських територій. Виробничо-ресурсний потенціал акумулює в собі значну частку конкурентних переваг та конкурентоспроможності корпоративних агроформувань. Основне його значення полягає у створенні нової вартості в процесі виробництва сільськогосподарської продукції, що забезпечує економічне зростання, експортний потенціал, інші конкурентні переваги.

Ефективне управління, цілеспрямоване відтворення та повноцінне використання ресурсів корпоративних суб'єктів господарювання агросфери можуть бути забезпечені тільки тоді, коли виконуються умови: економічно та соціально доцільне співвідношення ресурсів праці та матеріально-технічної бази; застосування прогресивних, високопродуктивних та екологічно безпечних технологій у виробництві продукції; розширене відтворення та збільшення продуктивності агресурсів. Високоорганізоване, регульоване своєчасне та в достатній кількості фінансово-економічне забезпечення й висока якість земельних угідь, модернізація матеріально-технічних основних засобів виробництва сільськогосподарської продукції, їх інноваційно-інвестиційна складова, людський капітал та трудові ресурси безпосередньо визначають результативність й безпеку функціонування виробничо-ресурсного потенціалу. Вони визначають поступальний розвиток корпоративних агроформувань на основі гнучкого системного управління всіма бізнес-процесами та застосування маркетингових стратегій ринкової поведінки.

Література

1. Андрощук Д. В. Теоретичні питання визначення та оцінки виробничого потенціалу підприємства / Д. В. Андрощук // Університетські наукові записки – 2005. – № 1-2 (13-14). – С. 374-380.
2. Ішук С. О. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств / С. О. Ішук // Регіональна економіка. – 2005. – № 3. – С. 48-56.
3. Єрмаков О.Ю. Ресурсний потенціал сільських територій та особливості його відтворення і використання в аграрній сфері / О.Ю. Єрмаков // Науковий вісник НУБіП України. – 2011. – Вип. 163. – Ч. 3. – С. 133-141.

4. Гринчук Ю.С. Удосконалення формування та використання виробничо-ресурсного потенціалу аграрних підприємств: [монографія] / Ю.С. Гринчук. – Біла Церква: 2014. – 390 с.

5. Вишневецька О. М. Ресурсний потенціал підприємств сільських територій : [монографія] / О. М. Вишневецька. – Миколаїв: «Видавництво Ірини Гудим», 2009. – 487 с.

6. Мармуль Л.О. Ринок праці та зайнятість населення сільських територій: теорія і практика регулювання / Л.О. Мармуль, І.А. Романюк. – Херсон: Айланта, 2015. – 266 с.

7. Ванієва А.Р. Методичні засади економічної оцінки виробничо-ресурсного потенціалу господарської діяльності / А.Р. Ванієва // Аграрний вісник. – 2013. – № 9. – С. 50-53.

8. Ігнатенко М. М. Методичні засади оцінки формування ресурсного потенціалу та розвитку сільських територій / М. М. Ігнатенко // Таврійський науковий вісник : зб. наук. праць. – Вип. 70. – Херсон : Айланта, 2010. – С. 105-110.

9. Россоха В.В. Теоретико-методичні засади формування, розвитку та оцінювання виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства / В.В. Россоха. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 94 с.

10. Шура Н. Моделювання залежності ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств від стану та ефективності відтворення основних фондів / Н. Шура // Економіст. – 2012. – № 4. – С. 50-55.

References

1. Androschuk, D.V. (2005). Teoretychni pytannia vyznachennia ta otsinky vyrobnychoho potentsialu pidpriemstva [Theoretical questions of definition and evaluation of production potential of the enterprise]. *Universytets'ki naukovi zapysky*. 1-2 (13-14). 374-380 (in Ukr.).

2. Ischuk, S.O. (2005). Kontseptual'ni zasady formuvannia ta rozvytku vyrobnychoho potentsialu promyslovykh pidpriemstv [Conceptual bases of formation and development of production potential of industrial enterprises]. *Rehional'na ekonomika*. 3. 48-56 (in Ukr.).

3. Yermakov, O.Yu. (2011). Resursnyj potentsial sil's'kykh terytorij ta osoblyvosti joho vidtvorennia i vykorystannia v ahraryj sferi [Resource potential of rural areas and features of its reproduction and use in the agricultural sector]. *Naukovyj visnyk NUBiP Ukrainy*. 163. 133-141 (in Ukr.).

4. Hrynchuk, Yu.S. (2014). Udokonalennia formuvannia ta vykorystannia vyrobnycho-resursnoho potentsialu ahrarykh pidpriemstv [Improvement of the formation and use of production and resource potential of agricultural enterprises]. *Bila Tserkva* (in Ukr.).

5. Vyshevs'ka, O.M. (2009). Resursnyj potentsial pidpriemstv sil's'kykh terytorij [Resource potential of rural territories of the enterprises]. *Mykolaiv : «Vydavnytstvo Iryny Hudym»* (in Ukr.).

6. Marmul', L.O. & Romaniuk, I.A. (2015). Rynok pratsi ta zajniate' naseleння sil's'kykh terytorij: teoriia i praktyka rehuliuвання [Labor market and employment of rural territories: theory and practice of management]. *Kherson: Ajlanta* (in Ukr.).

7. Vanieva, A.R. (2013). Metodichni zasady ekonomichnoi otsinky vyrobnycho-resursnoho potentsialu hospodars'koi diial'nosti [Methodological bases of the economic assessment of production and resource potential of economic activity]. *Ahrosvit*. 9. 50-53 (in Ukr.).

8. Ihnatenko, M.M. (2010). Metodichni zasady otsinky formuvannia resursnoho potentsialu ta rozvytku sil's'kykh terytorij [Methodical bases of an estimation of formation of the resource potential and development of rural areas]. *Tavrjys'kyj naukovyj visnyk*. 70. 105-110 (in Ukr.).

9. Rossokha, V.V. (2009). Teoretyko-metodychni zasady formuvannia, rozvytku ta otsiniuvannia vyrobnychoho potentsialu sil's'kohospodars'koho pidpriemstva [Theoretical and methodical bases of the formation, development, and evaluation of the production potential of agricultural enterprises]. *Kyiv: NNTs IAE* (in Ukr.).

10. Shura, N. (2012). Modeliuвання zalezhnosti efektyvnosti vyrobnycho-hospodars'koi diial'nosti pidpriemstv vid stanu ta efektyvnosti vidtvorennia osnovnykh fondiv [The modelling of dependence of efficiency of production economic activity of the enterprises from the state and efficiency of reproduction of fixed assets]. *Ekonomist*. 4. 50-55 (in Ukr.).